

Tractus Stellæ

**Agenda Pontificalis Hartwick-Ardunini episcopi Faurinensis
(MR 165,28v-30r)**

**Gregorián Társaság
mmlxvi**

Tractus Stellae

(Zagreb, M.K./Bibl.Univ. MR 165)

A kilencedik nagy válaszos éneket követően legyen a csillag-traktus azon módon, hogy a három mágus készen áll, egy a Mária oltára előtt állva, és kezdve erős hangon (a keleti népek képviselőjeként):

A csillag igen nagy fénnel vörös-sárgán (lángolva izzik) ragyog.

A második mágus a jobb oldalon lévő oltárnál állva megismétli (a déli népek képviselőjeként):

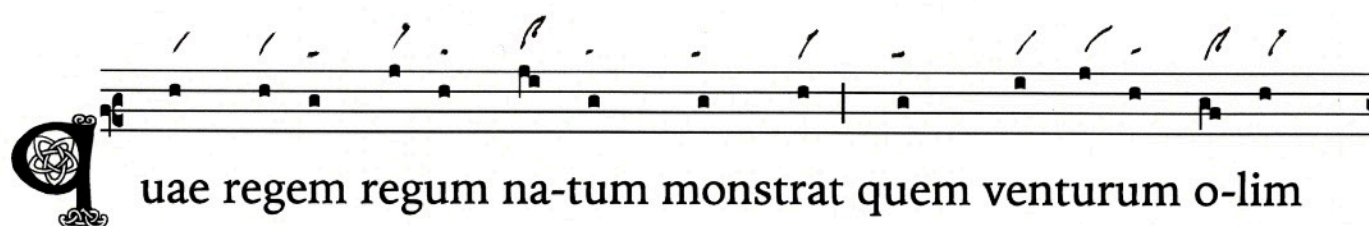
A csillag igen nagy fénnel vörös-sárgán (lángolva izzik) ragyog.

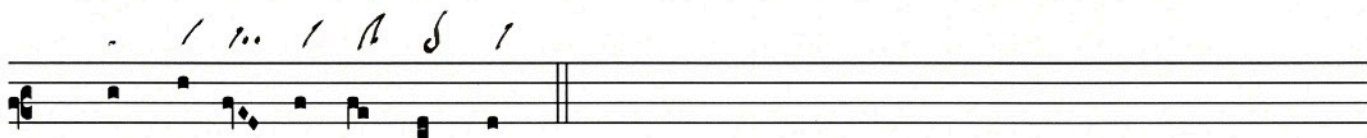
Ezt követően a harmadik is (a bal oldalon lévő oltárnál állva, az északi népek képviselőjeként):

A csillag igen nagy fénnel vörös-sárgán (lángolva izzik) ragyog.

Ezután mindhárman együtt megállnak a Szent Szűz oltára előtt, és éneklik:

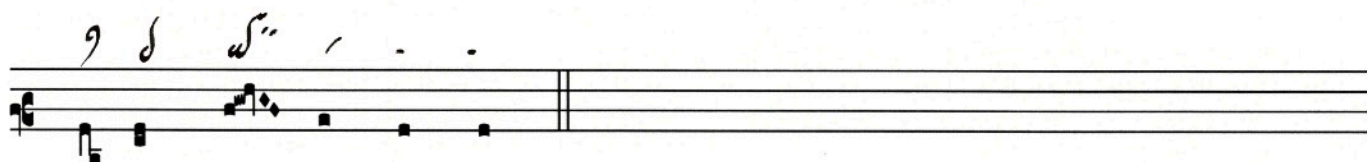
prophe-tae signa-ve-rant.

amely a királyok született királyát mutatja, akit, mint eljövendőt, egykoron a próféták előre jeleztek.

Közben az oltárról magukhoz veszik a misztikus ajándékokat tartalmazó edényeket:
az aranyat Gáspár, a tömjént Menyhért és a mirhát Boldizsár. És így énekelve
leereszkednek Heródeshez:

amus ergo et inqui-ra-mus e-um offeramus e- i mu-ne-ra

aurum thus et myrrham.

Menjünk tehát és keressük őt, hogy ajándékokat ajánlunk néki: aranyat, tömjént és mirhát.

Heródes pedig, megkoronázva, a templom közepén székében ülve így kérdezi a
mágusokat:
(Nevers XII.)

e-gem quem quæ-ri-tis natum es-se quo signo di-di-cistis?

A megszületett királyt, akit kerestek, mely jelben fedeztétek fel?

A mágusok vissza:

psum natum esse didicimus in o-ri-ente stel-la monstrante.

Azt, aki megszületett, Keleten fedeztük fel, a csillag mutatott rá.

Erre Heródes:

(Nevers XII. és Freising XI.)

i il-lum regna-re cre-di-tis di-ci-te no-bis.

Amennyiben őt uralkodni valljátok, mondjátok nekünk.

Erre a mágusok:

unc regna-re fa-tentes cum mysticis mune-ri-bus et de terra

longinqua ad-o-ra-re venimus.

Őt, kinek királyi uralmát misztikus ajándékokkal elismerjük, és messzi földről jöttünk hódolni előtte.

Az írástudók finom anyagokba öltözve és főveget viselve a fejükön, könyveket tartva a kezükben, Heródes király körül foglalnak helyet, aki ekképpen tudakozódik:

(Nevers XII. és Freising XI.)

vos scribæ in-terro-gati di-ci-te si quid de hoc pu-e-ro

scriptum vi-de-re-tis in libris.

Ó ti megkérdezett írástudók, mondjátok, ha erről a fiúgyermekről valamit a könyvekben leírva látnátok.

Válaszolnak:

(Padova XIII., Nevers XII. és Freising XI.)

Bethle-hem ci-vi-ta-te David prophe-ta sic va-ti-ci-nan-te.

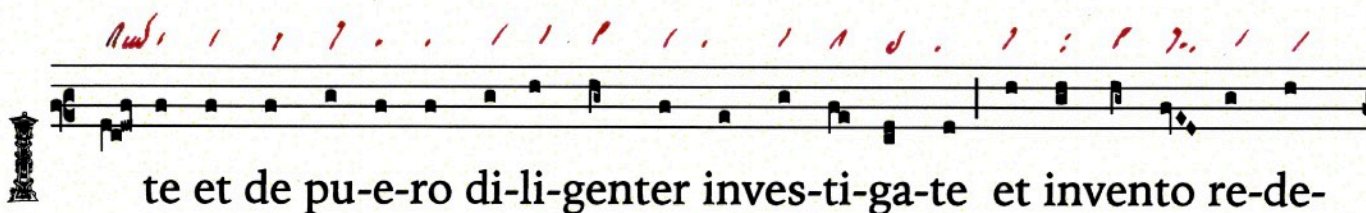
Látjuk, urunk, a próféták sorai közt, Krisztusnak Betlehemben, Dávid városában kell megszületnie, ahogyan ezt a próféta jövedölte.

A kar így támasztja alá a tanúságot:
(Le Mans XI., Nevers XII. és Fleury XIII.)

Betlehem nem a legkisebb.

Ekkor Heródes így bocsátja el a mágusokat, mondván:

un-tes mi-hi renun-ti-a-te.

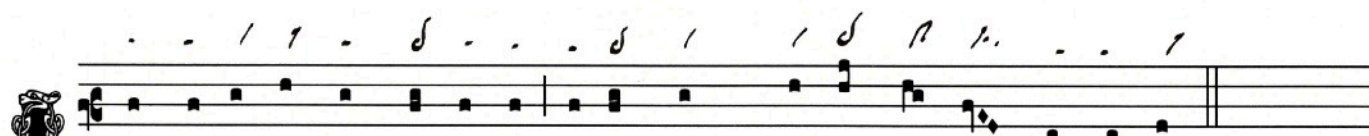
Menjete, és megfelelőképpen tudakozódjatok a gyermekről, és a megtaláltról visszatérván jelentsetek nékem.

A mágusok eltávozván Heródestől, és föltekintve a csillagra, valamint a ujjakkal mutatva, mondja az egyik (a nyugati oltár irányába):

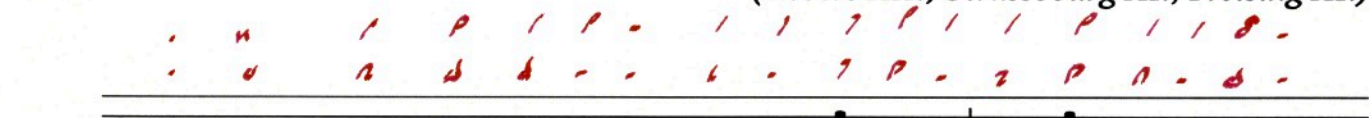
Ecce stel-la, és a másik: Ec-ce stel-la, és a harmadik: Ec-ce stel-la,
Íme, a csillag.

és mindhárman együtt felindulva kijelentik:

In o-ri-ente prævi-sa i-te-rum præce-dit nos lu-ci-da.
a keleten feltűnt fényesség, lám előttünk halad.

És két klerikus palástba öltözve (bábák), a gyermek Jézust kezében tartó Szűz
Mária képe mellett állva ezt a választ énekli:
(Nevers XII., Strassbourg XI., Freising XI.)

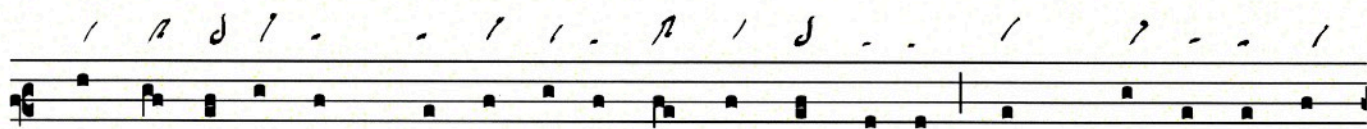
Ui sunt quos stel-la du-cit nos ad ex-i-tos in-au-di-ta feren-
tes?

Kik azok, akiket a csillag hozzánk vezetett, eddig nem hallott dolgokat hozván?

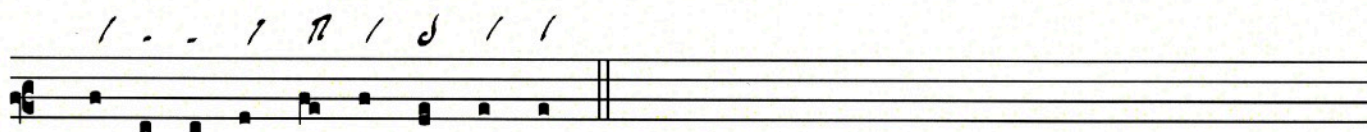
Válaszolnak a mágusok:

Nos sumus quos cerni-tis reges Tharsis et A-rabum et Sa-ba

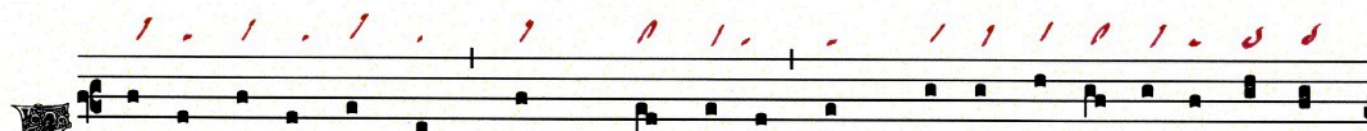
do-na ferentes Christo re-gi Do-mi-no na-to quem stel-la de-du-

cente a-do-ra-re ve-nimus.

Azok vagyunk, akiknek láttok: Tarzisz, az arabok és Sába királyai. Krisztus királynak, a született Úrnak ajándékokat hoztunk, akihez a csillag vezetésével hódolni jöttünk.

Közelben állva (a bábák), és az Úr képére ujjakkal mutatva mondják a
mágusoknak:
(Nevers XII., Freiburg XI.)

cce pu-er ad-est quem quæ-ri-tis iam pro-pe-ra-te et ad-o-ra-

te qui-a ip-se est re-demp-ti-o nostra.

Íme a fiúgyermek, akit kerestek, immáron igyekezzetek és hódoljatok az előtt, aki a mi megváltásunk.

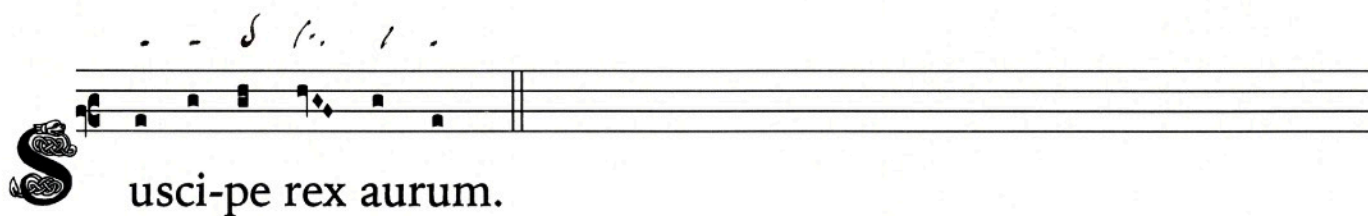
Ekkor az Urat köszöntő három mágus mondja:

al- ve princeps popu-lo-rum.

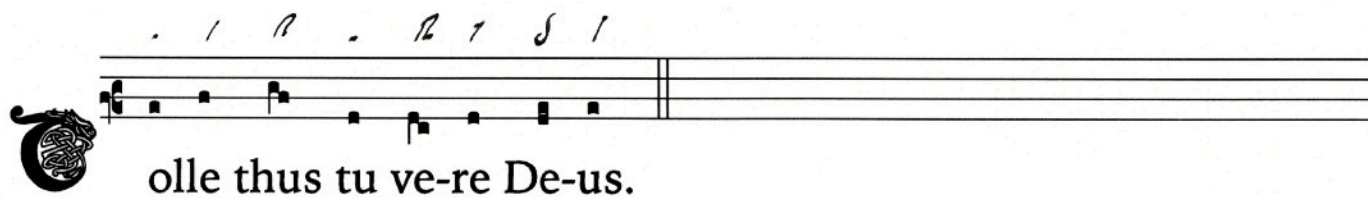
Üdvöz légy, népek fejedelme.

Az aranyvivő átadja ajándékát, és mondja:

Királyom, fogadd az aranyat.

Hasonlóképpen a tömjénvivő:

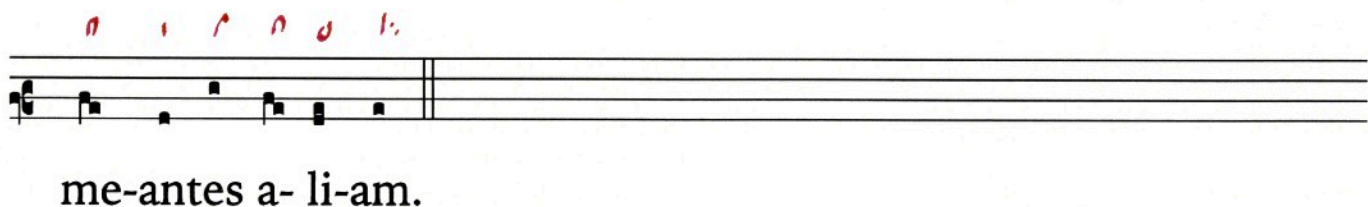
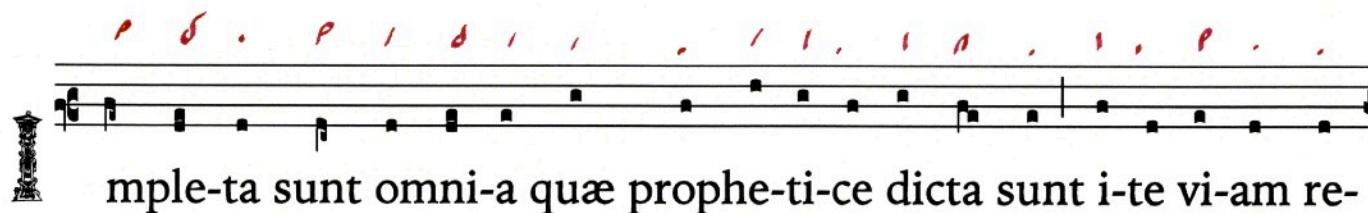
Vedd a tömjént, igaz Isten.

És a mirhavivő:

A mirhát, a temetés jelképét.

Angyali gyermek dalmatikába öltözve, előre állva mondja:
(Nevers, GradTrop XII., Freising XI., Strassbourg XI)

Teljessé vált minden, amiről a próféták beszéltek. Visszatérve (eltávozván) más úton menjetek.

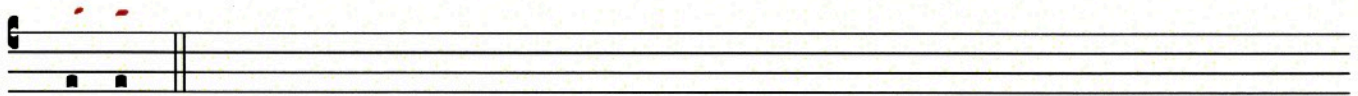
Ekkor a mágusok, más úton visszatérve (elkerülve Heródes trónját), az angyali válasznak örvendezve, belekezdnek az antifónába, énekelnek míg el nem érik a szentélyt.

regem cæ-li cu-i ta-li-a famulantur ob-sequi-a sta-bu-lo po-

nitur qui con-ti-net mundum ia-cet in præsepi-o et in nu-bi-bus

tonat.

Ó, a mennyek királyát, akit miként szolgálnak engedelmességgel, istállóba helyezik, őt, aki a világot fenntartja és a felhőkben mennydörög, jászolba fektetik.

Végezetül a kántor hangos szóval elkezdí a *Te Deum laudamus* himnuszí, és folytatódik a matutinum a maga rendje szerint.

matutinum kilencedik nagy válaszos énekét követően¹ a templom Mária-oltáránál állva mágusnak öltözött énekes áll meg, és hangos szóval énekli: *Nagy fénnel lángolva izzik a csillag.* A jobb oldali oltárnál a másik mágus, azt követően pedig a bal oldali oltárnál megjelenő mágus megismétli a mondatot, majd mindhárman együtt folytatják:

amely a királyok született királyát mutatja, akit, mint eljövendőt, egykoron a próféták előre jeleztek. Közben mindhárman a Mária-oltárhoz vonulnak, amelyről átveszik a misztikus ajándékokat tartalmazó edényeket: az aranyat Gáspár (Gaspar), a tömjén Menyhért (Melciar), a mirhát pedig Boldizsár (Balthasar).² Az oltártól Heródes királyhoz vonulnak, aki a templom közepén, egy széken foglal helyet, koronával a fején. Vonulásuk közben a mágusok éneklik: *Menjünk tehát és keressük őt, hogy ajándékokat ajánljunk néki: aranyat, tömjént és mirhát.* Heródes ezt a kérdést teszi fel a mágusoknak:³ *A megszületett királyt, akit kerestek, mely jelben fedeztéték fel?* A mágusok válaszolnak: *Arról, aki megszületett, Keleten szereztünk tudomást, a csillag mutatta meg.* A király válaszol: *Amennyiben úgy hiszitek, hogy uralkodik, mondjátok nekünk.* A mágusok válaszolnak: *Az ő királyi uralmát misztikus ajándékokkal elismerjük, és messzi földről jöttünk hódolni előtte.* Ekkor megérkeznek a finom ruhákba öltözött írástudók, akiknek fején főveg van (mitra), helyet foglalnak Heródes király körül, és a király kérdéssel fordult hozzájuk: *Ó, ti megkérdezett írástudók, mondjátok, ha valamit látnátok a könyvekben erről a gyermekről.* Az írástudók így válaszolnak: *Látjuk, urunk, a próféták sorai között, Krisztusnak Betlehemben, Dávid városában kell születnie, ahogyan ezt a próféta jövendölte.* Ezt a tanúságot a kórus is megerősíti: *Betlehem nem a legkisebb.* Ekkor Heródes így bocsátja el a mágusokat: *Menjetek, és a gyermekről megfelelőképpen tudakozódjatok, és miután megtaláltátok, visszatérvén jelentsétek nekem.* A mágusok

¹ Az Imaórák liturgiája szertartásrendjének megfelelően a *Hic est dies praeclarus* nagy válaszos énekét követően is eljátszható a *Tractus Stellae*, de a ünnepi szentmise előtt is előadható, ennyiben a záró antifónát nem a *Te Deum* himnusz követi, hanem pl. az EE 48/1.5g-6; 58; 59 vagy H 44 számok alatt található népénekek, majd következik a bevonulás és a bevonulási ének. A *Tractus Stellae* előadható a nép bevonásával úgy, hogy az egyes jeleneteket kiegészítik a nép énekével. Az egész Traktus a H 44/1-2 versszakaiával veszi kezdetét (a Magyar Cantuale 59. szám alatti kétszólamú feldolgozással). A mágusok énekét követően – *Stella fulgore nimio rutilat, quae regem regum natum monstrat quem venturum olim prophetae signaverant* – felcsendülnek a H 44/3-5 versszakai. Az *Eamus ergo et inquiramus eum offeramus ei munera: aurum, thus et myrrham* énekét követően a H 44/6 versszaka következik. (Heródes elbocsátó szavait követően – *Ite et de puero...* – énekelhető az EE 57/1 versszaka). Az *Ecce stella in oriente praevisa iterum praecedat nos lucida* énekét követően a H 44/7-8 versszakai következnek. A *Myrrham signum sepulturae* énekét követően a H 44/9-10 versszakai következnek. Az *O regem caeli cui talia famulantur obsequia stabulo...* antifónát követően a H 44/11-12 versszakai.

² A hasonló officiumokhoz képest ez sajátosan győri/pannonhalmi kivitelezés.

³ Az MR165-ből hiányzó neumákat és átíratot a nevers-i, freisingi, padovai, strassbourgi, le mans-i és fleury-i anyagból rekonstruáltuk.

eltávozván Heródestől a csillagra tekintenek, és ujjukkal mutogatva a nyugati oldalon lévő oltárhoz vonulnak, közben egymást követve énekelik: *Íme a csillag,* majd közösen folytatják: *a Keleten feltűnt fényesség, lám előttünk halad.* A nyugati oltárnál, amelyen a Gyermecket kezében tartó Mária képe található, két palástba öltözött klerikus (bábák) várja a mágusokat, ilyen szavakkal fogadva őket: *Kik azok, akiket a csillag hozzánk vezérelt, eddig nem hallott dolgokat hozván?* A mágusok válaszolnak: *Azok vagyunk, akiknek láttok, Tarzisz, az arabok és Sába királyai, Krisztus királynak a született Úrnak ajándékokat hoztunk, a csillag vezetésével jöttünk, hogy hódoljunk előtte.* A két klerikus ujjával a képre mutat és ezt válaszolja a mágusoknak: *Íme a fiúgyermek, akit kerestetek, immáron igyekezzetek és hódoljatok az előtt, aki a mi megváltásunk.* A mágusok együtt, majd egyenként énekelik: *Üdvöz légy, népek Fejedelme. Fogadd az aranyat, Királyom! Vedd a tömjént, igaz Isten! A mirhát, a temetés jelképét.* Angyalt jelképező gyermek dalmatikába öltözve a mágusokhoz lépve énekli: *Teljessé vált minden, amiről a próféták beszéltek. Eltávozva, más úton menjete.* Ekkor a mágusok Heródes elkerülve más úton térnek vissza a presbitériumba, közben éneklük: *Ó, a mennyek királyát, akit miként szolgálnak engedelmességgel, istállóba helyezik, őt, aki a világot fenntarja, jászolban fektetik, őt, aki a felhőkben mennydörög.* Végezetül az énekes intonálta a *Te Deum laudamus* himnusz.

Gregorián Társaság

Budapest, 1364 Pf.: 342.

mail@gregoriantarsasag.hu

Adószámunk: 19664307-1-41

Számlaszámunk: 11705008-20430911